[illegible] ఆగింది. [illegible] ఆగిపోయింది. ఆగినట్లు ఆగింది. ఆగి [illegible] అర్భాటాలు చేస్తూ ఆవేశపడింది. ఆవేశంలో [illegible] ఎత్తి [illegible] వేసింది. [illegible] గుర్రంలా పరుగులు తీసింది. [illegible]

[illegible]

"[illegible]" [illegible]

[illegible] కేవలం [illegible] ఆర్టీసీ బస్సు [illegible]

"[illegible] కనపడం లేదా? [illegible] ఏం [illegible] ఆ తొందర?" [illegible] ఒకవ్యక్తి పై [illegible] పడింది.

"[illegible]! [illegible] బాధ [illegible]? ఇంత దూరం వచ్చి ఇప్పుడిక [illegible]? [illegible] ముందుకు [illegible] వెనుక [illegible]

[illegible] ఉన్నట్లుండగా [illegible] పనిషికి.

బస్సు [illegible] కదలం [illegible]?

"[illegible]! [illegible]!" [illegible] అరుస్తున్నాడు.

ఆ వ్యక్తి ఆగేటట్లు లేదు.

"[illegible] — ఆ [illegible], [illegible]... [illegible], [illegible]!" అని [illegible] ముందుకు [illegible] ఇద్దరు [illegible]

[illegible] అతనికి [illegible] ఉంది.

[illegible]

"[illegible]!" అని [illegible]

[illegible] పెట్టుకుని [illegible] ఉంచిన [illegible] స్వాగతం చెబుతూ [illegible]

పులికంటి కృష్ణారెడ్డి

గాడ్పులు వీసురు తున్నాయి. రిక్షావాండ్లు 'రిక్షా సార్ రిక్షా సార్' అంటూ నన్ను [illegible] కొన్నారు. [illegible] గిట్టని [illegible] ఎండ్ల పై [illegible] ఈగలను తరిమినట్లు, [illegible] క్రరతో [illegible] తలచినట్లు, [illegible] ఆయుధంగా [illegible] రిక్షా వాళ్ళ [illegible] ఛేదించకొని బయట పడ్డాను.

[illegible] నిలబడ్డాను. [illegible] ఆర్టీసీ బస్సును చూశాను. [illegible] కళ్ళలో [illegible] చూశాను. [illegible] ప్రగతి [illegible] కోంగొత్త అర్థాలు [illegible] ఇద్దరు [illegible] చూశాను. [illegible] వర్ణమయి [illegible] బంగారు [illegible] చూశాను. ప్రకృతి [illegible] అందచందాలు [illegible] — [illegible] వాళ్ళ దృష్టిని ఆకట్టుకోలేక! అంతే, నా దృష్టిని ఆకట్టుకొన్నది మాత్రం ఒక రిక్షా వాడు.

రిక్షాల గుంపునుండి [illegible]

తుది - మొదలు

మూర్ఖులు చివరికి తమ తప్పు తెలుసుకుంటారు. విజ్ఞులు ఆరంభం లోనే తమ తప్పు తెలుసుకుంటారు

—[illegible]

ఆ మనుష్యులలో కాస్త [illegible] ఉన్నారు వాడూ, వాడి రిక్షా. ఆ రిక్షా వాడి [illegible] ఆధారం. [illegible] కాని, [illegible] కాని [illegible] దొరికితే ఆ [illegible] ఆశ్రయం. [illegible] రెండు [illegible] పెడల్ [illegible] పై [illegible] ఎటో చూస్తున్నాడు.

[illegible] వదలిన [illegible] ఉంది [illegible]. కలిగిన [illegible] వాడి తలమీద పడి వగర్వంగా ఉంది— [illegible] లేకుంటే [illegible] రిక్షా [illegible] విరిగిన [illegible] మధ్య [illegible] కాలికాలి ఎప్పుడారిపోయిందో [illegible] కాని కండ్లు మాత్రం దీపాల్లా [illegible] వెలుగు తున్నాయి. ఎటో చూస్తున్నాడు. ఏమిటో [illegible] ఆలోచిస్తున్నాడు.

బస్సు ఆగింది. ప్రయాణీకులు [illegible]; దిగారు. వ్యాపారులు [illegible] అందుకొన్నారు. రిక్షావాండ్లు గోల చేశారు. తప్పించుకొని బయట పడితే [illegible] స్థితిని కల్పించారు. [illegible] ఏ [illegible] జరిగినా [illegible] పట్టనట్లుగా ఉన్న ఆ రిక్షా వాడిని చూస్తుంటే ఎందుకో [illegible], అది [illegible] కలిగింది నాకు వాడి మీద. అది [illegible]! అందుకే అందరిని వదలి వాడిని [illegible].

"ఏయ్... రిక్షా!"

వాడికి [illegible] ఒక రిక్షా ఉండదు. [illegible] కొంచ కూడా ఉండదు. కానీ, [illegible] ఉంటుంది. [illegible] అన్నారు [illegible] పెట్టుకొన్న పేరు ఉంటుంది. అయినా, వాడి పేరు 'ఏయ్! రిక్షా!'

[illegible] "[illegible]" అని [illegible] 'డాక్టర్' అని [illegible] కోపం [illegible] ఆలోచన [illegible] అందుకే [illegible]

[illegible] పడి [illegible]. వాడు [illegible] రిక్షా [illegible] "ఎక్కండి" బాబూ! అన్నాడు.

"ఎంత?" [illegible] అడిగాను.

"ఎంతేముంది? [illegible]"

ఎక్కండి అని వాడు అడగలేదు, నేను చెప్పలేదు. అయితే [illegible] మాత్రం [illegible] అన్నాడు. అందుకే వాడి [illegible] ప్రశ్నార్థకంగా చూశాను. వాడు గ్రహించినట్లు [illegible].

"[illegible] అంటే [illegible] — [illegible] ఎక్కండి, బాబూ!!" [illegible]

'[illegible]!' అనుకొన్నా. [illegible]

ఎక్కి కూర్చున్నాను. వాడు [illegible] ముందుకు [illegible] రిక్షా [illegible]. [illegible] తెంపులు [illegible] వాడు ముందు వెనుక. నేను వాడు సీటు మీద నుండి [illegible] తొక్కుతున్నాడు. తొక్కడం వాడి ధ్యేయం. అయితే, వాడితో ప్రమేయం లేకుండా [illegible] విరిగిన [illegible] ప్రమేయం లేకుండా [illegible] అంతే, నాకే [illegible] ఉంది - [illegible] గాలిని [illegible] కూర్చున్నాను. వాడితో మాట్లాడాలని [illegible] పోతున్నా.

"[illegible]! బస్సు వచ్చింది. ఎంతో మందిదిగారు. [illegible] రిక్షావాండ్లు [illegible] బస్సును [illegible]. మరి నువ్వేమో?... [illegible] ఎందుకలా దూరంగా [illegible]?"

రిక్షా తొక్కుతూనే ఒక్కసారి [illegible] తిరిగి, [illegible] రిక్షా తొక్కుతున్నాడు వాడు. వాడి [illegible]

20-7-77

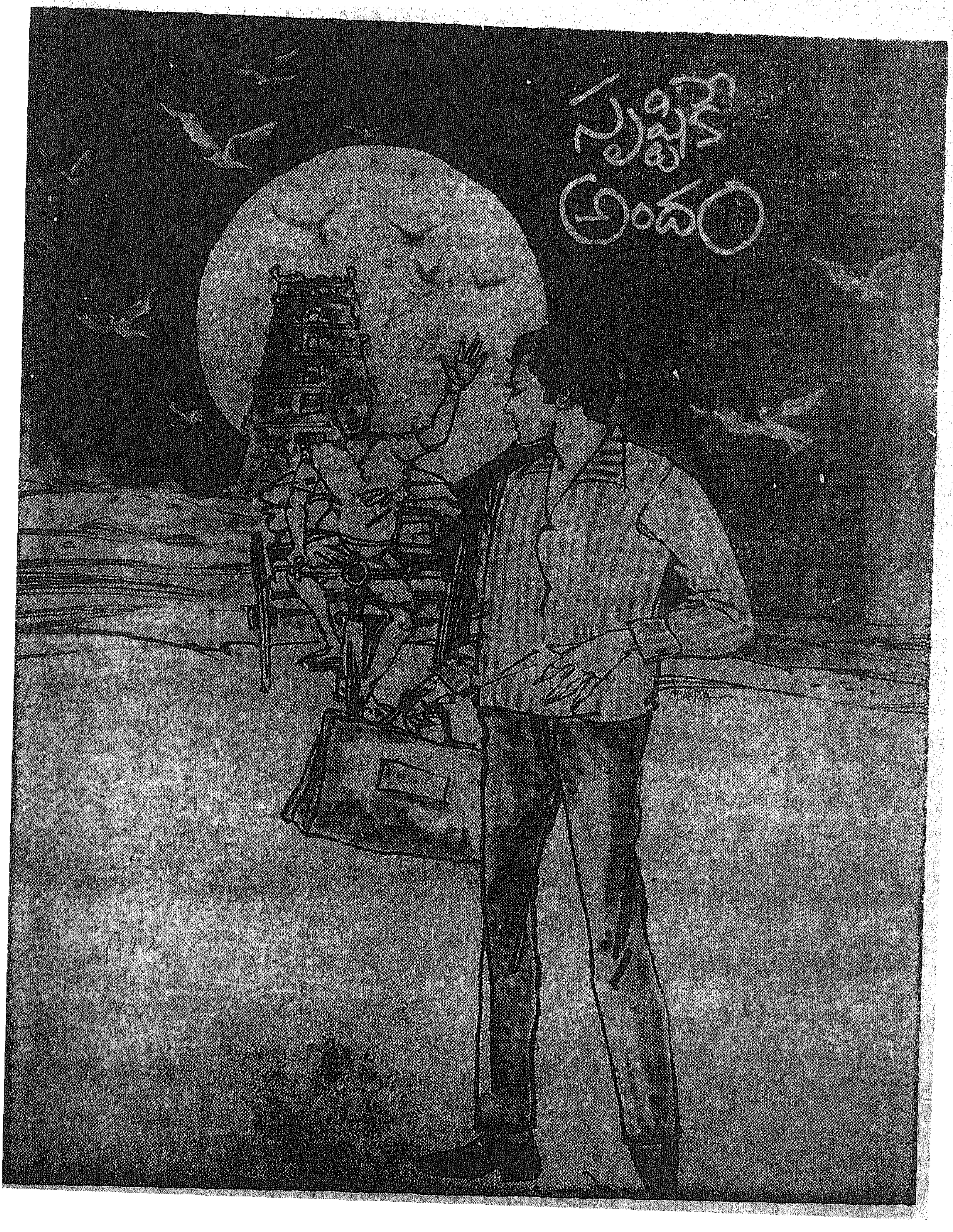

వాలో మరీ ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తించింది.

"ఎందుకలా నవ్వుతున్నావు?"

"బాబూ! మీరు మనిషి! నేనూ మనిషి!" వాడు చాల వినయంగా అంటున్నా చెంపన 'చెళ్ళున' కొట్టినట్లయింది. విస్మరించుకొన్నాను.

"అయితే?"

"అయితే మీరు కూర్చున్నారు. నేను తొక్కుతున్నాను. అంతేనా! దీన్ని బట్టి తెలుస్తోంది మీరొకటి 'పెద్దవాళ్ళు!' అని నిరూపిస్తోంది."

"నీ అడిగిందేమిటి? నువ్వు చెబుతున్నదేమిటి?"

"మీరు అడిగింది, నేనుచెప్పింది రెండూ ఒకటే, బాబూ!"

"ఎలాగ?"

"అంటే ఎవరి అదృష్టం వాళ్ళది, బాబూ!"

"ఆఁ!"

"అంతేగదా బాబూ! అప్పు వచ్చి దాన ధర్మాలతో అందరూ తాగళ్ళా మనుషులు గదా. అయితే అందరికీ బాడిగ డబ్బు ఎలాగని లేదే...! మరి వాళ్ళో? హ్హ హ్హ హ్హా! ఉన్నోళ్ళే పైగా బాబూ "తలరాతనేది."

మనిషి మెటుముగా కనుపించినా మాటలు గాటుగా ఉంది. దూరంతో అలా ఇదా గాదు. ఏకంగా గుండెల్ని ఒరుసుకు పోయే దురుసు. వాడికీ పరిజ్ఞానం జీవితంపై భవంతో అబ్బిందా? 'లేక ఉన్న వాళ్ళు లేనివాళ్ళ నెత్తిన యుగయుగాలుగా ఈ వేదాంతాన్ని రుద్దుతున్నారా? ఆశ్చర్యంగాక ఆలోచిస్తున్నాను.

"మాటండి" బాబూ! బుద్ధిలేనివాళ్ళలో బుద్ధి లేకుండా కష్టపడి బతికితే ఏం వస్తుంటాను. బుద్ధొచ్చిన నాటి నుంచి ఏదో కానీ—బుద్ధి తెలిసింది మొదలు బుద్ధిగా బతకాలను కొన్నాను. మాటలు నేర్చాను. చిన్నప్పట్నుంచి పవారి బండి లాగాను. ఇప్పుడీ రిక్షా తొక్కుతున్నాను. నిన్న మొన్నటి వరకు కాదు, ఇరవై ఏండ్లుగా. ఎంత తొక్కినా బతుకులో తొక్కుళ్ళు పడ లేదంటా ఉన్నాను. చూస్, బాబూ! ఈ కాళ్ళ పిక్కల్లో ఏం చూస్తే వుండదు ఎట్లా మొద్దుబారిపోయాయి. నిన్నటి పెద్దలైపోయాయి. నా బండిలో తిరిగినవాళ్ళు నా బతుకులో అప్పులు కాలు మోపలేనివాళ్ళు కార్లల్లో తిరుగుతున్నారు. దీన్ని, ఏమంటారు?"

"అదృష్టం కాదా? ఇలాగా లేదు. గిలాగా లేదు. తన చేత రాత! కష్టపడ్డవాడికి కష్టం తప్పదు!"

ఉన్నట్లుండి నిలిపాడు రిక్షా. కాస్త ఎక్కుడుగా వుంది. వాడు గసపోస్తూ దిగి చూసి తొక్కలేకపోయాడు! అనుకొన్నా. కానీ గబాలున దిగాడు. నావైపు తిరిగాడు. కుడిచేతి చూపుడు వ్రేలితో నొసట దట్టంగా పట్టిన చెమట నూడ్చుకొన్నాడు. ఆ వ్రేలి మీదుగా చెమటను బొట్లు బొట్లుగా రాలుస్తూ—

"ఇది కష్టంగాదా బాబూ!" అన్నాడు.

సమాధానం గొంతులో సతమత మయింది. కనుకొలకులు చెమ్మగిల్లాయి.

ఆ తరువాత మా ఇద్దరి మధ్య మాటలు లేవు.

బస్సు స్టాండులో బయలు దేరిన రిక్షా మెయిన్ రోడ్ మీదుగా పోయి ఒక కూడలి వద్ద ఆగింది.

"ఎటు వెళ్ళమంటారు, బాబూ!" అప్పుడడిగాడు వాడు.

"తాలూకాఫీసుకు వెళ్ళు!" అన్నాను.

రిక్షా పోతూవుంది. ఒక్క రిక్షా మాత్రమేనా? రిక్షాతోకలిపి లోకమే పోతున్నట్లుంది. ఎవరిదారివారిదిగా, ఎవరి బ్రతుకులు వారివిగా. అప్పుడు లోకాన్ని చూసే శక్తి లోపించింది నాలో. రిక్షా వాడివైపే చూస్తున్నాను. తూర్పుగాలి ఎటు కొట్టుకు పోయిందో తెలియడం లేదు. వాడి వేషానికీ, భాషకు, భాషకూ భావానికీ ఎంతటి దూరముందో? జీవితావగాహన శక్తి ఇంకెవరూ పైనుందే! అని ఆలోచిస్తున్నాను.

రిక్షా తాలూకాఫీసు ముందాగింది.

రిక్షా ఆపు చేసి వాడు దిగాడు. నేనూ దిగాను. దిగుతూనే వాడు మళ్ళీ కుడి చేతి చూపుడు వ్రేలితో నొసటపట్టిన చెమట తుడుచుకొన్నాడు. చూపుడు వ్రేలి మీదుగా ఆ చెమట ఒక్కొక్క బొట్టుగా నేలరాలుతూవుంది. ఒక్కొక్క బొట్టు నేను గొంతుకలో 'ఇది కష్టం కాదా? ఇది కష్టం కాదా?' అని ప్రశ్నిస్తున్నాయి. ఈ సారి మాత్రం వాడు నావైపు చూడడమేలేదు. చిరిగిన చొక్కానే కాస్త పైకిలాగి వదులు చేసుకొని ఒంటి మీద పట్టిన చెమటను తుడుచుకొంటున్నాడు. వాడిని చూడలేక పక్కకు తిరిగాను. జేబులో చేయి వేశాను. ఉన్నది ఒక్క పదిరూపాయల నోటు—అదే చేతికి తగిలింది. తీసి వాడి చేతికిచ్చాను. పదే హిన్నా తీసుకోమన్నాను. చుట్టు ప్రక్కల కలయ చూశాడు. అటువైపు వెళ్దామనుకొన్నాడు. రిక్షా సీటును సమీపించాడు. నేను ఆశ్చర్యంగా అటువైపే చూస్తున్నాను.

రిక్షా సీటుకు రెండు వైపులా చేయెత్తి మొక్కాడు. అటుపై సీటు మధ్య భాగాన కాన్వాసు క్రింద దాచిన పైకాన్ని బయటకి తీశాడు. నాకు ఆశ్చర్యమేసింది. అదెలా సాధ్యపడిందని పరిశీలించి చూస్తే మొగదా? సీటు మధ్య భాగాన కాన్వాసుకు మూడంగుళాల వెడల్పు కాటేసి వుంచాడు. దాని మీద కూర్చుంటే కాన్వాసు మీద కూర్చున్నట్టే తెలియదు. పరిశీలించి చూసి ఆ సందును వెదకి పట్టుకొని అందులో పైకం దాచడమో, తీయడమో చేయాలి. నిక్కరు జేబులు రెండు, చిరిగిన చొక్కాకొక జేబున్నాడి కూడా వాడి వైఖరి నాకు లేని కుతూహలాన్ని కలిగించింది.

"ఇంతెక్కడ చోటేలేనట్లు కూర్చునే సీటు క్రింద దాచావేం డబ్బును?"

"ఏం చెయ్యమంటారు బాబూ! ఇదేం నా సొంత బండి కాదు. పూటకు మూడు రూపాయలు చొప్పున బాడిగ కట్టాలి. లేకుంటే వోనరు మక్కెలిరగ దంతాడు. లేదా బండక్కడ పెట్టి అంటాడు. ఈ పూటలో బాడిగ్గట్టి మూడాళ్ళుంటుంది. ఇంట్లో ఆడది మంచం పట్టి మూలుగుతోంది. ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చిందో పాడుదరిద్రం రోగం—మాలాంటి పేదోళ్ళ బదుకుల్లోనే దాపురి? డాక్టరుబాబుకు పది కట్టాలి. మూడాళ్ళ నుండి ఆ పది కోసం కష్టగ పోట్లు పడతాన్నా! ఏం చెయ్యమంటారు చెప్పండి. పైసా పైసా కూడ దీస్తే కూడా పది కానంటూంది. ఈలోపుగ వోనరు కంట్లో పడితే సాంత పొళ్ళు దొంగను సోదా చేసినట్లు చేస్తాడు. అందుకే బాబూ ఈ దొంగ పద్ధతిన యవ్వారం!" వాడి గొంతు రుద్ధమై పోయింది. వాడి ఆవేదనలో అభిమానం కొట్టొచ్చినట్లు కనుపించింది. బాధ్యత ఒక్కొక్కసారి మనిషిని ఎలా తప్పుదారి పట్టిస్తుందో ఆలోచిస్తున్నాను.

ఇంతలో ఆఫీసులో పనిచేస్తున్న మిత్రుడొకడు కనుపించడం, కుశల ప్రశ్నలు కురిపించడం, ఆ మరుసటి రోజు నా బుర్రకథ ప్రదర్శన ప్రశస్తితో ముంచెత్తడం, అప్పటికాయన పూర్తిగా మరపింపడం జరిగితే—రిక్షావాడు చేతికిచ్చిన డబ్బును తేలికగా ఉంచుకొని ఆ మిత్రునితో కలిసి మాటాడుతూ ఆఫీసులోనికి పోయాను. ఏదో సర్టిఫికెట్టుకు సంబంధించిన వ్యవహారం. గంట వ్యవధిలోపలే ముగిసింది. పని ముగించుకొని బయట పడ్డాను. అప్పటికింకా రిక్షావాడు నాకు ఇవ్వాల్సిన చిల్లర డబ్బు వంగి చూసికి రాలేదు. లెక్కపెట్టి మోసగించాడా? సరిగా తొమ్మిది రూపాయలే వున్నాయి. అంటే ఒక్క రూపాయి కొట్టేశాడన్న మాట మనసు చివుక్కు మనిపించింది. మనుష్యుల మీదనే అపనమ్మకం కలుగుతూవుంది. డబ్బుంటే పైపలు(?) లోయాయి(?) మనిషి మాటకు — చేతకు పొంతనే లేకుండా పోతూందే ఈ కాలంలో అని!

నడుస్తూ కాసే కొద్దీ అదే ఆలోచన. ఔరా! రిక్షావాడా! ఎంత చక్కగా నటించావురా! అందరూ రిక్షా! రిక్షా అని పైపై బడుతూంటే నువ్వు మాత్రం పట్టించుకోకుండా దూరంగా కూర్చున్నావేం? అని అడిగితే అదృష్టాదృష్టాల ప్రసక్తితో నోరు మూయించి కోరికలకే అతీతుడిలా పట్టు మాట్లాడావుగదరా! 'ఎంత ఇమ్మంటావురా?' అంటే 'ఈ తోక్ ఎక్కడెక్కడ మాటెక్కడదినా మీ ఇష్టం పైపలే సామీ!' అని ముందాళ్ళకు జంగ మేశావుగదరా! దాని వాడుదొంగ బుద్ధి సిద్ధాంతమే తాయవాళం పోయింది. ఎంత చక్కగా నాటక మాడావురా! రోగమంటివి. డాక్టరంటివి. పది రూపాయల ఫీజు అంటివి. వోనరుకు కంట పడి డబ్బు దాస్తున్నానంటివి. నీమాటల మాటలకు తగిన చేతలతో మమ్మల్ని బోల్తా కొట్టించావు! ఒరే మోసావి! ఎంతటి అనుభవాన్ని గడించావురా పెట్టుబడి. మోసానికి?' ఆలోచించే కొద్దీ నా కాయ మీదుగా ఆలోచనలు సాగుతూనే వున్నాయి. రిక్షా మాటంటేనే ఒక భయంగా వుంది. అందుకే నడుస్తున్నా. 'బస్సుస్టాండు ఎప్పుడు చేరుతానా?' అన్న ఆతురతతో వంచిన తల ఎటు చూడకుండా నడుస్తున్నాను.

'బాబూ! బాబూ!' అన్న అరుపు, ఆ అరుపును వెంబడిస్తూ రిక్షా గంట ఉన్నట్లుండి చెవిని పడ్డాయి. ఆ గొంతు పరిచితమైనదని తోస్తున్నా, ఇంకెవరూ భ్రమలోపడి కొట్టుకొని జీవితం ఇష్టం లేక నడుస్తున్నాను.

[మిగత 61 వ పేజీలో]

ప్రశంస

ప్రశంసల వల్ల ప్రయోజనం ఒక్కటే, మనం ఏం చేయకూడదో తెలుస్తుంది. మనం ఏం కావాలో తెలుస్తుంది.

—స్విఫ్ట్

ప్రశంసించారు.

"ఇదిగో— మీ ప్రావిడెంట్ ఫండ్ డ్రాఫ్ట్ కాగితాలు. మీరు వెళ్ళిన వెంటనే ఆఫీసర్ గా వచ్చారు. మీ కొడుకు ప్రమోషను కల్పించమని నేనే ఇప్పుడే సిఫారసు చేశాను. ఈ జరిగిన ఆలస్యానికి క్షమించండి." హఠాత్తుగా అప్పుడు అరిచాడయ్య. వాస్తవమంత ఆశ్చర్యంతో ఆ కాగితాల్ని అందుకొన్నారు సీతారామయ్య గారు. ఆయన మనస్సులో సందేహం ఏదో మెదులుతూనే ఉంది. ఏదో తెలియని భయాన్ని కలిగిస్తూనే ఉంది.

"మాడు, బాబూ, నువ్విక్కడే కూర్చో. నా అరగంటలో పని క్యాష్ చేయించి ఇచ్చి పంపిస్తాను" అంటూ ముందుకు వచ్చిన ఆ యువకుడు సీతారామయ్య గారి చేతులు పట్టుకుని అప్పు తీర్చాడు అర్థమయ్యేలా.

"నమస్కారమా... నాకోసం మీరు శ్రమ పడ్డారు. మీవంటి నేను కోరేది వేరే ఏం లేదు. ప్రావిడెంట్ ఫండ్ శాంక్షన్ కోసం ఈ కాగితాల్ని ఎట్లాగైనా మీరు సెంట్రలాఫీసుకు పంపటమో, స్వయంగా వెళ్ళి అందివ్వటమో చేస్తారు గదా! ఆ ఆఫీసులోనే మీ అబ్బాయిగారు సెక్షన్ ఆఫీసరుగా పనిచేస్తున్నట్లు నాకు ఇందాకే తెలిసింది. ఇంకేం - మీ పని క్షణాల మీద పూర్తవుతుంది. మీ పనితో పాటుగా నా పనిగూడా చేసి పెట్టగలరనే ఆశతోనే వచ్చాను. మా నాన్నగారి ప్రావిడెంట్ ఫండ్ కాగితాలుగూడా ఆ సెంట్రలాఫీసులోనే ఆగిపోయి ఉన్నాయి. మీ అబ్బాయిగారితో చెప్పి మీ పనితో పాటు మా నాన్నగారిది కూడా త్వరగా శాంక్షన్ అయ్యేట్టు చూడండి. మీ మేలు మరిచిపోను. ఇదిగో— మా తండ్రిగారి కాగితాల వివరాలు" అంటూ ఆ కాగితాల్ని వినయంగా సీతారామయ్య గారి ముందుంచాడు ఆ యువకుడు.

"మరోసారి చూడు. ఈ విషయంలో ఎంత ఖర్చయినా సరే మీ అబ్బాయిగారికి చెప్పండి. మన పనులు కావటం లేదు మనకి. కాబట్టి "నమస్తే" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు యువకుడు.

అర్థమయ్యే పలుకులు సీతారామయ్య గారిని ఆలోచింపజేశాయి. ఆయన మనసు క్షోభతో గిజగిజలాడింది. "ఎంత ఖర్చయినా సరే... ఆ కొడుకుని అడిగి చెప్పాలట..." అంతే.... ఆయన హృదయం సందిగ్ధంలో ఉక్కిరిబిక్కిరి అయింది. మనసు బాధతో నిండి పోయింది.

"జాతి ప్రవృత్తమా, కొన్నేళ్ళ నుంచి మంటగలిపే ఈ అవినీతి రాజ్యమేనా జాతిలో అంకురించిన గూడుకు. ఇదే అధః పతనానికి జరిగితే బంధు-మిత్రులమ్మి, లక్ష్యం లేని అనే మార్గమున్న నేముంటాయి? నేను తన కొడుకును మార్చలేక ఈ వ్యాధి అనుభవించి, వాడుగూడా అటువంటివాడే అయ్యిందా? ఇదంతా ఎవరి దోషమిది? ఎవరి అపేక్షలకు, అభిలాషలకు నిలువెత్తు నిదర్శనం? ఇటువంటి విలాసాలు అంతరించిపోదా? సంఘానికి, ప్రజలకు పట్టిన వ్యాధికి అప్పుడు చికిత్స చేయలేకుంటే ఏమౌతుందో? గమనించవలసిన సమయం గడిచిపోయిందా? ఇంతకన్నా శాపం వేరే ఉంటుందా?

తన కొడుకు అధమాధములా ఎప్పుడూ మారడమే, నా పని. తన ఉద్దేశం ఎంతటిదో నా లోపమే కదా! మనస్సులో ఆవేదన వీడలేదు. ఎవరో పిలిచినట్టు వెనక్కి తిరిగి చూశారు. ఎవరూ లేరు. వాడిక రాడు; రాలేడు. ఏమో!.... ఎప్పుడొస్తాడో కాలం... తెలియని మనసు స్థిమితం...' అనుకుంటూ, భయంతో మధ్య మధ్య ఏదో గొణుక్కుంటూ ఉండగా కళ్ళు మసకబారాయి. ఆ తడి కళ్ళతో కోపంగా సెంట్రలాఫీసుకు మళ్ళీ బయల్దేరాడు కొడుకు. ప్రావిడెంట్ ఫండ్ కాగితాలు చేతిలో పట్టుకుని, మనసులో అక్కడే విడిచి వెళ్ళిపోయారు సీతారామయ్యగారు. ☆

సంగీత సాధకం

చిత్రం — బి. జగన్మోహన్ పిళ్లై (కాకినాడ)

(58 వ పేజి తరువాయి)

"బాబూ! మిమ్మల్నే! బాబూ! మిమ్మల్నే!" ఆ అరుపు దగ్గరవుతూ వుంది. వెనక్కి తిరిగి చూశాను. ర్యాం! వాడే! ఆ రిక్షావాడు!!

రొప్పుతూ రోజుతూ రిక్షా తొక్కుకొంటూ వచ్చి నాముందు రిక్షా ఆపాడు. రిక్షానుండి ఒక్కసారిగా కాళ్ళపై పడ బోయినంత పని చేశాడు. 'క్షమించండి బాబూ' అంటూ.

మాటలా చేతులుడిగి వాడివైపే చూస్తూ నిలబడ్డాను. నా వైపు చూడలేనట్టుగా తలవంచుకొన్నాడు. గుండె వేగంగా కొట్టుకుంటూ వుంది. నా ఎదురుగా వాడు, వాడి ఎదురుగా నేను. రెండు క్షణాలు మా ఇద్దరి మధ్య మౌనం రాజ్యమేలింది. మెల్లగా తలపైకెత్తాడు వాడు. వాడి మొహాన కళ్ళు నేలకు నెట్టేరు మర్మంలేదు. ఇప్పటిదాకా అప్పు కట్టడానికి ఎంతో ప్రయత్నిస్తున్నాడు వాడు.

"బాబూ! పది రూపాయలు కింద పడడంతో ఒళ్ళు మరచిపోతి. మంచానికి కరువై పోయిన పిల్లాం పది రూపాయలు లేకుంటే మందే లేదని చెప్పిన పెద్ద డాక్టరు బాబు — కళ్ళముందు మెదిలి. కళ్ళు బూదులు కమ్మి- ఎప్పుడో నిన్నిచ్చిన ఆ కాసు తాగి దొంగిలించి పట పిల్లాం. మీకెంతిచ్చినా నా? ఏమో? కూడా మాట్లాడకుండా పరిగెత్తాను. డాక్టరు బాబు కాళ్ళ మీదపడితి. మా రాత్రంతా మందు పిల్లాం గొంతులో పోసి... మీరే ఇప్పుడు బాబూ మమ్మల్ని కాపాడిన దేవుడు. నా కిప్పుడు తెలిసింది. అప్పటికి విమ్మళించింది నా మనసు. కళ్ళు తెరుచుకుంటే మీకు కీడు చేశానని తెలిసింది. అంతే! వరాగా వెతకాలని తిరిగా— తాగి కాఫీ కోసం. అక్కడ లేదని, ఇటు మీరూ వచ్చారా అని అప్పుడు నమ్మకం. నిన్న లేదా! కలిసింది— నా ఆదర్శం! దేవుడు దొరకడమే మీరు. బండీలో కూర్చోండి. కూలి పట్టుకోకుండా నా పిల్లాం వచ్చిందని! మన్నించండి బాబూ!" అని అమాయకంగా కాళ్ళ మీద పడబోయాడు.

ఆ పని చేయనివ్వలేదు నేను. ఏమా? పెరిగి పెద్దైన మనిషి జేబులోని అంతస్తు పడింది. అతన్ని నిందించలేను. దేవుని అంతస్తులు కావాలా? అని మనస్సు నిలదీస్తే తలవాల్చి పోయింది. వాడిని ఓటిగా చూడలేక! "ఫరవా లేదులే! ఆ డబ్బు మా పిల్లాడికే!" అన్నాను.

"వద్దు బాబూ! పట్టు వదలొద్దని చేతికి దక్కింది. ఉంటాను నా ప్రకారంగా. వుంచేసు కూలి ఇవ్వండి, బాబూ!' అంటూ ఆ చిల్లర డబ్బులు— అదే డబ్బులు నా చేతిలో పెట్టాడు.

ఆ సారి వాడి ప్రశ్న దుఃఖం. మాలోకి నిలిచిపోయింది. ... పడలేదు. ఒక్క పని ... చేస్తున్నాడు. స్వర్గమునుండి దిగివచ్చిన పార్వతి లాగ వెనుక వున్న వచ్చి ఆగిపోయి వుంది. నా బాధలు గాలిలో కలిసి మాయమై పోతూ ఉన్నాయి. స్వర్గమంటి ఒడిలో ఎక్కడెక్కడి గుండెలో నిండిన ఎద బంగారు కరిగించి పోసినట్లుంది. ప్రకాశ హృదయానికి ఆనంద గోపురం గంట మోగినట్లు వెలిగి పోయింది. అక్కడ గొప్పతనం ఉండటం చూసి సంబరపడి, మనిషి సందడిగా వున్నాయి. — లోకం అందంగా వుంది.

ఇంకా ఒకసారి వాడివైపు చూశాను. అదే మాసిన గడ్డం. అదే చిరిగిన దొక్క. అదే చిల్లులున్న తల పైన ఉన్నాయి. అదే చిరునవ్వు!...

అయితే!... ఆ పిరికి హృదయంలో నిస్వార్థం కలిగి నాకేదో ఎంతో మాట వినిపిస్తున్నారు. అంతర్యామి భగవంతుడు రిక్షా వాడి సృష్టికి అందాన్ని సమకూర్చుతున్నాడు ☆